

LA WADA-AASAASAY;

Wasaaradda Arrimaha
Dibadda ee Dalka Denmark

SOOMAALIYA

DHAGEYSIGA BULSHOOYINKA BARAKACAYAASHA OOY WAQTI KA DIB SAAMEYSAY

FAHAMKA UJEEDOOYINKA IYO HIMILOOYINKA EE LAGU
TAAGEERAYO XALAL WAARA – BAYDHABO, KISMAAYO & MUQDISHO

ReDSS
Unlocking Protected Displacement

DANWADAAG
Towards Durable Solutions to Displacement

IMPACT Shaping practices
Influencing policies
Impacting lives

TAXANAHA EREYADA LA SOO GAABIYAY

ACF	Tallaabo ka dhan ah Gaajada
ACTED	Wakaaladda Iskaashiga Farsamada iyo Horumarinta)
CCCM	Isku-dubbaridka Xerada iyo Maamulka Xerada
CDI	Tilmaanta Abaaraha Isku-dhafka ah
COD	Hawlgalka Guud Xog Ururinta
DFID	Waaxda Horumarinta Caalamiga ah
DRC	Golaha Qaxootiga ee Danishka
DSA	Qiimaynta Goobta Oo Faahfaahsan
EASO	Xafiiska Taageerada Magangalyada Yurub
FAO	Ururka Cuntada iyo Beeraha
FGD	Diirad saaridda Dood-kooxeedka
GPS	Nidaamka Meelaynta Caalamiga ah
HLP	Guriyeynta, Dhulka, iyo Hantida
HRW	Ilaalinta Xuquuqda Insaanka
IASC	Guddiga Joogtada ah ee Hay'adaha
IDMC	Xarunta Kormeerka Barakacida Gudaha
IDP	Qof Gudaha Ku Barakacay
INSO	Ururka Badbaadada NGO-ga Caalamiga ah
IOM	Ururka Caalamiga ah ee Socdaalka
IRC	Guddiga Badbaadinta Caalamiga ah
JMCNA	Qiimaynta Baahiyaha Wadajirka ah ee koox-badan
LORA	Qiimaynta Is-dhexgalka Maxaliga (Dib-u-dejinta).
LWF	Federaalka Lutheran Ee Adduunka
NGO	Urur Aan Dowli Ahayn
NRC	Golaha Qaxootiga Ee Noorwijiyaanka
OCHA	Xafiiska isku xirka arrimaha bini'aadamnimada (UN)
OECD	Ururka Iskaashiga Dhaqaalaha iyo Horumarinta
PII	Shakhsi ahaan Macluumaadka la Aqoonsan Karo
PRMN	Ilaalinta & Soo noqoshada Shabakadda Kormeerka
RCK	Daladda Qaxootiga Kenya
ReDSS	Xoghaynta Xalka Waara ee Gobolka
SGBV	Galmada iyo Rabshadaha Ku Salaysan Jinsiga
SOP	Habraaca Hawleedka caadiga ah
SWALIM	Maareynta Macluumaadka Biyaha iyo Dhulka Soomaaliya
TVET	Waxbarashada Farsamada iyo Farsamada Gacanta iyo Tababarka
UN	Qaramada Midoobay
UNHCR	Hay'adda Qaramada Midoobay u qaabilsan Qaxootiga
UNITAR-	Machadka Qaramada Midoobay ee Tababarka iyo Cilmi-baarista - Hawlgalka UNOSAT ee Barnaamijka Codsiyada Satellite-ka

Xuquuqda sawirka:
Naag ceel biyo ka dhaansanaysa.
Xuquuqda - NRC Danwadaag 2021

SOO KOOBID FULINTA

Laga bilaabo Janaayo 2020, in ka badan 750,000 oo qaxooti Soomaali ah ayaa ku haray dalalka deriska ah in ka badan 2.6 milyan oo Soomaali ah ayaa ku barakacay gudaha Soomaaliya (IDPs). Ahmiyadda baaxadda leh ee barakaca iyo qaabka ay ugu socdaan magaalooyinka waaweyn ee Soomaaliya ee qoysas badan oo barakacayaal ah ayaa horseeday ciriiri. Waxa ay sidoo kale ku dartay cadaadiska kaabayaasha, guryeynta, iyo adeegyada, taas oo kordhisay u nuglaanshaha kuwa ku nool bulshooyinka ay saameeyeen barakaca. Heerarka nololeed ee liita, amni-darrada, arrimaha ilaalinta, iyo hab-nololeedyada xaddidan ayaa ah caadada dad badan oo barakacayaal ah iyo kuwa ay martida u yihiin.

Nidaamyada reer magaalka daciifka ah ee magaalooyinka ma awoodaan si loola tacaalo baahida dadweynaha mar walba ku sii kordheysa reer magaalka. Sidaa awgeed, dadka martida loo yahay iyo kuwa barakacay labaduba waxay halis ugu jiraan in laga reebo helitaanka kaabayaasha aasaasiga ah iyo adeegyada. Wax ka qabashada caqabadaha barakacayaasha ee ka dhasha iska horimaadyada, rabshadaha, amni-darrada, iyo jahawareerka dabiiciga ah ayaa weli muhiim u ah in la helo xalal waara oo siin kara malaayiin qof oo barakacayaal fursad nololeed wanaagsan oo sharaf leh iyo isku-kalsoonaan.

Tan oo ka soo horjeeda dib-u dhaca Xoghaynta Xalka Waara ee Gobolka (ReDSS) ayaa dejisay sahanka rabitaanka Soomaaliya, iyada oo ku saleysan habraacyada falanqaynta cilmi-baarista ee ReDSS ee waddamada kale; oo kala ah, Kenya iyo Ethiopia. Qaadashada naqshadaynta sahan dheer, sahanka hamiga waxaa loogu talagalay in lagu qiimeeyo lana socdo horumarka ujeedooyinka dhaqdhaqaaqa iyo rabitaanka hab-nololeedka waqti ka dib iyo in la ogaado arrimaha taageeraya ama caqabad ku ah gaaritaanka ujeedooyinkan iyo rabitaankaas. Waxaa lagu qabtay Baydhabo, Kismaayo iyo Muqdisho. Qiimayntu waxay khusaysaa habab isku dhafan oo ka kooban waraysiyo qoys oo tiro habaysan iyo dood kooxeed qaabaysan (FGDs) mid kasta oo ka mid ah goobaha la beegsaday. Guud ahaan, sahanka hamiga wuxuu diiradda saarayaa afar mawduuc oo kala ah: 1) kobcinta dhaqaalaha (maciishada); 2) wada jirka bulshada; 3) amni iyo nabad-illaalin; iyo 4) guriyeyn, dhul, iyo hanti (HLP). Meelahan mawduucyada ah waa la doortay si loogu wargaliyo cabbirrada ugu muhiimsan ee (dib u-dhexgalka) iyo la qabsiga barnaamijyada xalalka waara ee ku salaysan fahamka wanaagsan ee rabitaanka dadka barakacay ee ku sugan goobaha la qiimeeyay.

Laga bilaabo Janaayo 2020, in ka badan 750,000 oo qaxooti Soomaali ah ayaa ku haray dalalka deriska ah in ka badan 2.6 milyan oo Soomaali ah ayaa ku barakacay gudaha Soomaaliya (IDPs). Ahmiyadda baaxadda leh ee barakaca iyo qaabka u socodka magaalooyinka waaweyn ee Soomaaliya ee qoysas badan oo barakacayaal ah ayaa horseeday ciriiri.

Wareega 1 (gundhigga) ee sahanka hamiga waxa la sameeyay laga bilaabo Oktoobar 2018 ilaa Maarso 2019. Waxay u heellan tahay horumarinta habka iyo tijaabinta sahanka. Wareega 1aad waxa uu dejiyaa qiyamka aasaasiga ah ee tilmaamayaasha cilmi-baarista si ay awood ugu yeeshaan in la isbarbardhigo inta lagu jiro Wareegga 2 iyada oo la siinayo faham wanaagsan oo ku saabsan isbeddellada iyo isbeddelada la xiriira bulshooyinka martida loo yahay iyo kuwa barakacayaasha.

Si la mid ah gundhigga, xog-ururinta Wareega 2 waxa ay khusaysaa cabbirka muunadda ugu yar ee loo baahan yahay si loo gaadho muunadda wakiillada ee qoysaska martida loo yahay iyo kuwa barakacayaasha, iyada oo la isticmaalayo kaydka lagu aasaasay gundhigga si loo hubiyo in jawaab-bixiyeyaal ku filan la heli karo. Isku soo wada duuboo, 490 sahamin guri oo martida loo ahaa iyo 625 sahanada qoysaska barokacay ayaa la dhamaystiray intii u dhaxaysay 30kii Maarso iyo 5tii Abriil 2021 ee Wareegii 2aad.

Inta lagu guda jiro Wareega 2, qoysaska ka qayb qaatay gundhigga (wareega 1) ayaa dib loo eegay. Si loo hubiyo badbaadada oo loo yareeyo khatarta faafitaanka si ulakac ah ee COVID-19, xogta Wareega 2 waxaa meel fog laga soo aruuriyay wicitaano taleefan (iyadoo la isticmaalayo KoBo). Tani way ka duwan tahay Wareegga 1, marka walaacyada COVID-19 aanay khusayn xogtana shakhsi ahaan ayaa loo ururin karaa. Faahfaahinta xiriirka ee jawaab-bixiyeyaasha aasaasiga ah ayaa loo isticmaalay si loo sameeyo muunadda.

Si loo xaqiijiyo tayada xogta, su'aalaha ku saabsan goobta iyo aqoonsiga hadda jira ayaa la isticmaalay si loo xaqiijiyo in jawaabaha ay sax yihiin jawaab-bixiyeyaashuna ay weli awood u leeyihiin inay matalaan isla kooxihii bulshada ee martida loo ahaa iyo barakacayaasha. Natiijooyinka wareegga 2 ayaa guud ahaan wakiil ka ah heerka kalsoonida 95% iyo 10% ee khaladka ah ee qoysaska martida loo yahay iyo kuwa soo barakacay.

*Xuquuqda sawirka:
Bulshooyinka u barakacaya
magaalooyinka si ay u helaan
cunto iyo nolol.
Xuquuqda - DRC 2022*

NATIIJOOYINKA MUHIIMKA AH

► Qaababka Barakaca

Badi qoysaska barakacayaasha ah ee la qiimeeyay ee ku nool dhammaan goob kasta **waxay isu haystaan inay yihiin barakacayaal**, iyadoo in ka badan saddex-meelood laba meelood qoysaska barakacay ay muujinayaan **inay soo mareen barakacid badan**. Tan iyo markii ay ka soo tageen degaankii ay ka yimaadeen oo ay soo gaareen meesha hadda la joogo.

Qoysaska Barakacayaasha ah waxay inta badan sheegaan **inay ka soo barakaceen isla degmooyinka lagu wareystay (Baydhabo, Kismaayo, iyo Muqdisho), iyo sidoo kale degmooyinka kale ee deriska la ah**, taasoo muujineysa in barakaca ugu badan uu yahay mid deegaan (yacni ka yimid degmooyinka iyo gobollada deriska la ah).

Sababaha colaadda iyo abaarta la xidhiidha ayaa ah labada arrimood ee ugu badan ee la soo sheego ee keena barakaca. Intaa waxaa dheer, nolol la'aanta iyo fursadaha shaqo ee meelaha ay asal ahaan ka soo jeedaan ayaa soo ifbaxaya iyadoo ay tahay darawal kale oo weyn oo barokacay qoysaska barakacayaasha (19% Kismaayo; 10% Baydhabo; iyo 1% Muqdisho).

Dhammaan saddexda goobood ee cilmi-baarista, **qodobka jiidashada aasaasiga ah ayaa lagu soo warramey inay la xiriirto amniga ka wanaagsan goobta hadda**, halka helitaanka shaqada / ilaha dakhliga ay tahay qodobka ugu badan ee soo jiidashada labaad ee dhammaan goobaha. Helitaanka cunto qaybinta/gargaarka cuntada ayaa sidoo kale ah arrin caadi ah oo soo jiidata gudaha Baydhabo.

Aqlabiyad badan oo ah qoysaska barokacayaasha ah ee ku nool dhammaan goobaha (90% Baydhabo; 96% Kismaayo; iyo 93% Muqdisho 93%) **ayaa ku warbixiyay in ay doonayaan in ay sii joogaan halka ay hadda joogaan lixda bilood ee ka dambeeya xog ururinta**. Magaalada Baydhabo, waxaa xoogaa hoos u dhac ku yimid saamiga qoysaska doonaya in ay ku nagaadaan halka ay hadda ku sugan yihiin inta u dhexeysa sahanada wareegga 1-aad (saldhig) iyo wareegga 2-aad.

Qoysaska barakacayaasha ayaa aaminsan in **ku noolaanshaha bartamaha magaalada ay xaqiijineyso helitaan wanaagsan oo fursado nololeed** waxaana laga yaabaa inay bixiyaan heer nololeed ka wanaagsan marka loo eego halka ay ka yimaadeen.

Intaa waxaa dheer, aragtida ah in ay "ammaan" ama "aad u nabdoon yihiin" meelaha ay hadda ku sugan yihiin ayaa laga yaabaa inay saameyn ku yeelato go'aankooda joogitaan.

Xuquuqda sawirka: dib-u-dejinta IDP. Xuquuqda - DRC 2022

Qodobbada ugu muhiimsan ee lagu wargelinayo barnaamijyada xalalka waara: Qaababka Barakaca

Tiro badan oo qoys ayaa tilmaamaya inay doonayaan inay ku nagaadaan meelaha ay hadda joogaan. Tani waxay calaamad u tahay baahida loo qabo dadaallada xalalka waara ee la isku dubariday ee ay wadaan dowladda, jilayaasha xalinta waara, iyo maamulada maxalliga ah si loo qorsheeyo loona diyaariyo barnaamijyo xalal waara si looga fogaado barakac kale oo dhaca iyo in la helo xalal mustaqbalka fog ah. Barakacayaasha ay saameeyeen magaalooyinka Baydhabo, Kismaayo iyo Muqdisho. Marka la eego in barakacayaashu guud ahaan ay door bidaan in ay sii joogaan magaalooyinka iyadoo ay ugu wacan tahay helitaanka fursadaha amni iyo hab-nololeed ee la dareemay, wada-hawlgalayaasha xalalka waara waxa laga yaabaa in ay tixgeliyaan maalgelinta qorsheynta magaalooyinka iyo u diyaargarowga si loo kordhiyo awoodda ku milanka ee magaalooyinka.

Dadaallada la kordhiyey ee barnaamijyada dhisidda adkeysiga ee meelaha ay ka soo jeedaan dadka Gudaha Ku Barakacay (inta badan dhulka miyiga, beeralayda, iyo xoolo-dhaqatada) waxaa laga yaabaa in ay gacan ka geysato dhimista tirada dadka ka tagaysa sababtoo ah kaydka cimilada la xiriira sida abaarta. Marka loo eego barakacayaasha, tani waa arrin la isku riixo gaar ahaan Baydhabo.

U nuglaanta la xiriirta barokaca oo si wada jir ah u sawirta waxay taageertaa in si wanaagsan loo fahmo baahiyaha qoysaska barakacayaasha.

► Horumarinta dhaqaalaha

Shaqada maalinlaha ah/shaqo aan caadi ahayn ayaa ah asalka dakhliga aasaasiga ah ee ugu badan ee laga soo warbixiyay qoysaska martida loo yahay iyo kuwa soo barakacay ee meel kasta. Baydhabo iyo Kismaayo, saamiga qoysaska barakacayaasha ah ee ka warramaya shaqada maalinlaha ah sida isha dakhligooda aasaasiga ah ayaa kordhay tan iyo qiimayntii aasaasiga ahayd iyo wareegii 2aad. Muqdisho, natiijooyinku waxay soo jeedinayaan cagsigooda: Saamiga qoysaska barakacayaasha ah ee ka warbixinaya shaqada maalinlaha ah maadaama isha dakhligoodu hoos u dhacay.

Kororka boqolkiiba qoysaska barakacayaasha ah ee inta badan ku tiirsan shaqada maalinlaha ah iyada oo lagu soo warbixiyay in ilahooda ugu muhiimsan ee hab-nololeedku ay sabab u tahay in la xaddido fursadaha kale ee hab-nololeedyada iyo yaraanta kheyraadka sida meel, xirfado, iyo lacag si loo fududeeyo sameynta iyo socodsiinta il-nololeed wanaagsan; kuwaaso ah, ganacsi ama iskaa u shaqeysi. **Sababtoo ah isbarbardhigga fududaynta helitaanka shaqada maalinlaha ah ee xaaladaha magaalooyinka, shaqada ku meel gaadhka ah waxay u muuqataa inay tahay fursadda kaliya ee la heli karo si loo abuurto dakhli nololeed.** Inkasta oo laga yaabo inay waxtar leedahay muddada gaaban, shaqada noocan oo kale ah ayaa weli ah il dakhli oo aan ammaan ahayn muddada dhexe iyo muddada dheer.

Qayb aad u badan oo ka mid ah qoysaska lagu qiimeeyay dhammaan goobaha warbixin **dhaheyso inay qaateen xeelado la tacaalitaan taban si wax looga qabto dakhli la'aan labadii sano ee ka horreysay xog-ururinta**. Waxa ay ka warbixiyaan in ay kaydka cuntada ku kharash gareeyaan ama ay dhimaan kharashaadka qoyska ee alaab kale (sida caafimaadka, waxbarashada), amaahinta lacag, iyo iibinta xoolaha ay iyagu leeyihiin.

Nooca dhaq-dhaqaaqa maciishada ee la door biday waa ganacsi iyo/ama iskaa u shaqeyste. Waxaa xusid mudan, 36% qoysaska barakacayaasha ee Muqdisho ku nool iyo 31% Baydhabo ayaa ku warbixiyay in beerashada nolol-maalmeedka oo ah nooca nololeed ee ay door bidaan. Qaarkood waxay door bidaan shaqada maalinlaha ah inay noqoto isha ugu muhiimsan ee dakhligooda, si kastaba ha ahaatee. Ujeedada ugu weyn ee tani waxay la xiriirtaa rajada lagu kasbado lacag badan si dhakhso ah muddada gaaban. Dhammaan meelaha, qoysaska badankoodu waxay muujinayaan in dhaqaale la'aanta ay ku bilaabaan ganacsi ay tahay caqabad muhiim ah oo xaddidaysa in qoysku helaan nooca waxqabadyada hab-nololeedyada ee ay door bidaan.

Qodobbada muhiimka ah ee lagu wargelinayo barnaamijyada xalalka waara: horumarinta dhaqaalaha

Shaqaa maalmeedka ayaa ah isha ugu badan ee lagu soo warbixiyay dakhliga dhammaan goobaha, inkastoo ay tahay ku meel gaar, aan ammaan ahayn, oo aan la sii wadi karin. Iyadoo la tixgalinayo baylahda la xiriirta ka-qaybgalka shaqada maalinlaha ah, barnaamijyada xalalka waara waxay u baahan yihiin in diiradda la saaro taageerada bulshooyinka ay saameeyeen barokaca si loo helo hab-nololeed waara oo dheeraad ah.

Khaas ahaan, dhaq-dhaqaaqa hab-nololeed ee ugu doorbidan waa ganacsiga iyo/ama iskaa u shaqeysiga. Tani waxay soo jeedinaysaa xalal waara oo diiradda lagu saarayo abuurista fursado shaqo oo la xidhiidha iyo kobcinta awoodda dadka nugul ee martida loo yahay iyo qoysaska barakacayaasha ee Baydhabo, Kismaayo, iyo Muqdisho si ay u wanaajiyaan ilo-nololeedkooda ugu muhiimsan oo ay uga fogaadaan hayaan dheeraad ah oo ay ku raadinayaan cunto iyo nolol.

Jilayaasha xalalka waara waxay tixgelin karaan in ay ku daraan dadaallada shaqo abuurka iyo hindisayaasha barnaamijyadooda qaab ganacsi bilow ah oo yaryar, ama iskood u shaqaysta iyaga oo siinaya raasamaal bilow ah iyo dhisidda karti xirfadeed sida Farsamada iyo Waxbarashada Farsamada Gacanta iyo Tababarka (WFGT)

Si loo sii taageero qoysaska nugul, gaar ahaan haddii ay dhacdo dhibaato, iyo in la diido shaqaalaynta xeeladaha la tacaalidda taban, bixinta shabaqyada badbaadada bulshada iyo kaalmada lacagta caddaanka ah waxaa loo qaadan karaa tallaabo dheeraad ah si kor loogu qaado hab-nololeedyada qoyska iyo dakhliga meelaha ay ka soo jeedaan. Taas waxaa barbar socda, taageerada nabad kuwada noolaanshaha waxay sidoo kale noqon lahayd mid qiimo leh.

► Wada jirka bulshada

Guud ahaan, xidhiidhka ka dhexeeya bulshooyinka martida loo yahay iyo barakacayaasha ayaa lagu soo warbixiyay inuu yahay "mid aad u wanaagsan" ama "wanaagsan" inta badan qoysaska ku nool goobaha la qiimeeyay. Tani waa xaalad labadaba sahanka asaasiga ah iyo sahanka Wareegga 2 labadaba.

Caqabadaha iman kara ayaa lagu soo warbixiyay midnimada bulshada waxaa ka mid ah arrimo ay ka mid yihiin colaadaha qabiilka, culeyska saaran helitaanka adeegyada deegaanka iyo kaabayaasha dhaqaalaha, tartan shaqo, iyo tiro yar oo fal-dembiyeedyo ah.

Colaadda qabiilku waxay si gaar ah u soo ifbaxday inay tahay arrin halis ah oo saamayn karta wada-jirka bulsho ee ka dhexeeya barakacayaasha iyo bulshooyinka martida loo yahay ee Kismaayo iyo Baydhabo. Saamiga qoysaska ka warbixiya colaada qabiilka in ay culays ku tahay xidhiidhka martida loo yahay iyo barakacayaasha guud ahaan waxa ay u muuqataa in ay hoos u dhacday intii u dhaxaysay sahankii aasaasiga ahaa iyo sahanka wareegii 2aad.

Marka la eego dhinacyada togan ee ku saabsan xidhiidhka ka dhexeeya qoysaska martida loo yahay iyo kuwa soo barakacay ee dhammaan goobaha, awoodda lagu wadaago agabka iyo adeegyada si nabad ah waa mid ka mid ah arrimaha ugu wanaagsan ee laga soo sheego dhammaan goobaha. Sidoo kale Baydhabo, "is ixtiraamka midba midka kale". ayaa lagu soo warbixiyay.

Iyadoo arrimaha luqadda laga yaabo inay la xiriiraan dhaqdhaqaaqa qabiilka ee dalka, inta badan qoysaska la qiimeeyay ee ku nool dhammaan goobaha waxay ku hadlaan luqado la mid ah sida afkooda hooyo, oo sidoo kale ah luqadda ugu badan ee looga hadlo deegaanka. Waxaa jira xubnaha qoyska qaarkood oo ku hadli kara hal luqad oo keliya oo aan awoodin inay si ku filan u isticmaalaan luqadda maxalliga ah ee ugu weyn aaggaas gaarka ah. Tani waxa ay muujin kartaa nuglaan gaar ah oo iyaga ah. Waxa kale oo laga yaabaa inay la kulmaan dhaleecayn ku salaysan lajadooda.

Qodobbada muhiimka ah ee lagu wargelinayo barnaamijyada xalalka waara: wadajirka bulshada

Si looga hortago khilaaf kasta oo ka iman kara culayska ka saaran helitaanka adeegyada iyo kaabayaasha deegaanka, tani waxa sida ugu wanaagsan looga caawin lahaa in la hubiyo in ku filan oo loo siman yahay, lana xoojiyo kaabayaasha iyo adeegyada deegaanka. Intaa waxaa dheer, waa muhiim in qorshaynta waxqabadka bulshada in lagu sameeyo hab ka qaybqaadasho.

Hawlaha nabad-dhisidda bulshada iyo barnaamijyada kale ee la xidhiidha waa in mudnaan la siiya barnaamijyada xalalka waara. Barnaamijyada noocan oo kale ah waxay u baahan yihiin in ay habeeyaan hababka loo wada dhan yahay iyo in la hubiyo in kooxaha bulshada ee kala duwan ay ku lug leeyihiin dhammaan marxaladaha mashruuca si kor loogu qaado is-dhexgalka wadajirka ah iyo dhisidda dareenka lahaanshaha.

Natiijooyinka sahanka wareegii 2aad waxay muujinayaan in colaada qabiilku ay tahay arrin caqabad ku ah wada jirka bulshada ee u dhaxaysa qoysaska martida loo yahay iyo kuwa soo barakacay. Iyadoo taas laga duulayo, xalka waara jilayaasha iyo wakaaladu waa inay si taxadir leh uga fiirsadaan arrintan xasaasiga ah inay tahay ujeedo istiraatiijiyadeed oo weyn iyo arrimo laxidhiidha guud ahaan barnaamijyada xalalka waara si wax looga qabto.

► Badbaadada iyo amniga

Xorriyadda dhaqdhaqaaqa waxay u muuqataa inay tahay wax caadi ah dhammaan goobaha inta lagu jiro labada wareeg ee sahanka. Inta badan qoysaska martida loo yahay iyo kuwa gudaha ku barokacay (laga bilaabo 80% ilaa 98% guud ahaan goobaha) waxay ku warbixiyeen **inay si xor ah ugu guuri karaan bulshadooda iyo agagaarkooda.**

Tixgelinta badbaadada ayaa ah arrin la soo sheego inta badan, xaqiiqda ah in qoysasku guud ahaan u muuqdaan inay ku raaxaysanayaan **xorriyadda dhaqdhaqaaqa ayaa laga yaabaa inay gacan ka geysato ujeeddada inta badan lagu soo warbixiyay ee ah inay joogaan goobta hadda.**

Qayb yar oo ka mid ah qoysaska ku nool dhammaan goobaha **ayaa lagu soo warbixiyay in ay dareemeen ammaan darro bulshada dhexdeeda waqti kasta labadii sano ee ka hor ururinta xogta.** Kuwa ku soo warbixiyay inay la kulmeen dembiyo rabshado wata ama ay la kulmeen shilal badbaado, oo ay ku jiraan xadgudubyada galmada iyo jinsiga ku saleysan (XGKS) labadii sano ee ka horreysay xog-ururinta Wareegga 2, si la mid ah waa ku yar yihiin dhammaan goobaha.

Qodobbada muhiimka ah ee lagu wargelinayo barnaamijyada xalalka waara: badbaadada iyo amniga

Xorriyadda dhaqdhaqaaqa uma muuqato nuglaanta barakaca. Barakacayaasha iyo bulshooyinka martida loo yahayba waxay ku warbixiyeen inay ku raaxaystaan dhaqdhaqaaq xor ah inta u dhaxaysa wareegyada koowaad iyo labaad ee sahanka rabitaanka. Intaa waxaa dheer, labada dadba waxay ku soo warbixiyeen heerar sare oo badbaado ah, taas oo ah arrin soo jiidasho leh. Natiijooyinkan ku saabsan badbaadada iyo amniga waxay ka dhigan tahay in dadka barakacay aysan u badneyn inay ka guuraan meelaha ay u barakaceen ilaa meelaha ay ka soo jeedaan ay ka helayaan badbaado yar. Maqnaanshaha waxqabadyada loogu talagalay hagaajinta badbaadada iyo amniga meelaha ay ka yimaadeen, tani waxay sidoo kale ka dhigan tahay in habka ugu macquulsan ee xalalka ugu waara iyaga wakhtigan uu yahay isdhexgalka maxalliga ah.

► Guryaha, dhulka, iyo hantida (GDhH)

Dhammaan Ssaddexda goobood (Baydhabo, Kismaayo, iyo Muqdisho), **helid la'aanta dukumentiga dhulka ayaa weli ah mid caadi ah, sida ku cad sahnada gundhigga iyo wareegga 2-aad labadaba.** Inta badan qoysaska ku nool dhammaan goobaha waxay ku soo warbixiyeen inaysan helin wax dukumeenti ah si ay u sugaan dhulkooda.

Natiijoyinku waxay soo jeedinayaan in ay korortay qiimaha kirada labadii sano ee ka horreysay xog-ururinta, gaar ahaan qoysaska martida loo yahay iyo barakacayaasha Baydhabo (76% martida loo yahay, 75% barakacayaasha) iyo Kismaayo (41% martida loo yahay, 50% barakacayaasha). Kororka qiimaha kirada waxa laga yaabaa inay wax ka tarto faraqa u dhexeeya khatarta la dareemayo ee guriga laga saaray iyo qiimaha guri ka saarida ee dhabta ah.

Ka-saarista khasabka ah ee Soomaaliya ayaa inta badan lala xiriiriyaa la'aanta ammaanka dhulka marka dadka barokacay ay si kedis ah u degaan dhul inta badan leh lahaanshaha gaar ahaaneed. Correspondingly, saamiga qoysaska ku soo warbixiyay **inay la kulmeen ka-saarid dhab ah labadii sano ka hor inta aan xog ururinta hoos loo dhigin qoysaska martida loo yahay iyo kuwa gudaha ku barakacay ee dhammaan saddexda goobood balse weli waa mid aad ugu sarreeya qoysaska barakacayaasha ee Baydhabo, halkaas oo raritaan qasab ah ay yara korortay.**

*Xuquuqda sawirka:
Nin soo raray baraf iib ah.
Xuquuqda - DRC 2016*

Qodobbada muhiimka ah ee lagu wargelinayo barnaamijyada xalalka waara: GDhH

Raritaan qasab ah oo dhex mara bulshooyinka barokacayaasha waxay la xiriirtaa helitaan la'aanta dukumentiga lahaanshaha dhulka, gaar ahaan marka dadka barakacay ay si kedis ah u degaan dhulalka u badan kuwa gaar loo leeyahay. Si arrintan wax looga qabto, dowladda iyo jilayaasha xalalka waara waxay u baahan yihiin inay si wax ku ool ah uga wada shaqeeyaan bixinta qoysaska degsiimooyinka barakacayaasha oo ah dukumeenti qoran oo rasmi ah si ay u xaqiijiyaan dhulkooda.

Samaynta khariidad ka-saarid dhammaystiran oo wadajir ah dhammaan goobaha, oo ay ku jiraan laakiin aan ku xaddidnayn meelaha u nugul ka saarida, waxay sii taageeri kartaa qorshaynta la filayo iyo barnaamijyada la xiriiray. La talinta bulshooyinka ay saamaysay barokaca waxa kale oo laga yaabaa inay daaha ka rogto xalal kale oo gacan ka geysta in la aqoonsado dhul ku haboon dib u dajin.

► COVID-19

Inta badan qoysaska ku nool Baydhabo (99%), Kismaayo (98%), iyo Muqdisho (99%) waxay ku soo warbixiyeen inay yihiin **"waxooga aqoon u leh", "aqoon u leh", ama "aad u aqoon ugu leh" COVID-19 iyo astaamihiisa.**

Marka la eego saamaynta xun ee ugu caansan ee Faafida COVID-19 ku leedahay qoysaska, inta badan lagu soo warbixiyay meelahaas oo dhan **waa saamaynta dhaqaale, sida fursadaha shaqo ee xaddidan iyo xawaaladaha, iyo sidoo kale helitaanka adeegyada gargaarka oo yaraaday.**

Qodobbada ugu muhiimsan ee lagu wargelinayo barnaamijyada xalalka waara: COVID-19

Faafida COVID-19 waxay saameyn xun ku yeelatay badbaadada agabka bulshooyinka ay saameysay barokaca, gaar ahaan dhanka horumarka dhaqaalaha. fursadaha hab-nololeedku waxay dhiirrigelin xooggan u tahay bulshooyinka barakacayaasha ah si ay ugu nagaadaan meelaha ay u guuraan. Qayb weyn oo ka mid ah dadkan waxay ku tiirsan yihiin shaqada caadiga ah, taas oo ah ilo dakhli oo aan la isku halayn karin oo ay u badan tahay inay horseeddo isku-kalsoonaan. Sidaa darteed, waxaa muhiim ah in barnaamijyada iyo siyaasadaha xalalka waara ay u nugul yihiin shoogga noocaan ah iyo in la hubiyo in bulshooyinka ay saameysay barokaca lagu ilaaliyo faragelinta shabakada badbaadada bulshada si loo sii wado guulaha laga gaaray waxqabadyada xalalka waara.

Xuquuqda sawirka: Nin beertiisa daryeelaayo.
Xuquuqda - DRC

ReDSS
Unlocking Protracted Displacement

Xoghaynta Xalka Waara ee Gobolka (ReDSS) waa iskudubarid iyo macluumaad xudunta u shaqeysa si ay u kiciso fikirka hore iyo horumarinta siyaasadda ee xal waara barakicinta. RedSS waxay doonaysaa inay horumariso barashada wadajirka ah iyo barnaamijka, wargelinta siyaasadd hababka, kor u qaadida korriinka awoodda, iyo fududaynta isku-dubbaridka guud ahaan raadi xalal waara. Waxa ay ka kooban tahay 14 urur oo ka wada shaqaynaya in ay jooqteeyaan dardargelinta diirada la saarayo iyo ka qayb qaadashada daneeyayaasha ee ku wajahan xalalka waara ee bulshooyinka ay saameeyeen barakaca ee Bariga Afrika iyo Geeska Afrika.

DRS DANISH REFUGEE COUNCIL

 Save the Children

 THE LUTHERAN WORLD FEDERATION World Service

NRC NORWEGIAN REFUGEE COUNCIL

 care

INTERS

World Vision

 RCK

CONCERN worldwide

 OXFAM

ACTED

 ACTION AGAINST HUNGER

 MERCY CORPS

 RESCUE

MACLUUMAADKA XIRIIRKA
Waxaa lagu qabtay Danish Refugee Council
Waddada Hoose ee Kabete (Isgoyska Waddada Ngecha)
P. O. Box 14762-00800, Westlands, Nairobi
Xafiiska: + 254 20 418 0403/4/5
Fariin-danabeedka: info@regionaldss.org
Barta-shabakada: www.regionaldss.org
Twitter: @ReDSS_HoA